

Leerlingenstages, observatieactiviteiten en praktijklessen op verplaatsing in het voltijds gewoon secundair onderwijs en BuSO OV4

1. Opzet

Bij de organisatie van leerlingenstages, observatieactiviteiten en praktijklessen op verplaatsing moeten onderwijsinstellingen rekening houden met de onderwijsregelgeving, de welzijnswetgeving en de arbeidswetgeving. Hoofdzakelijk gaat het dus om federale materie (welzijns- en arbeidsregelgeving). Deze omzendbrief is bijgevolg informatief van aard en treedt niet in de plaats van de federale regelgeving.

2. Leerlingenstages, observatieactiviteiten en praktijklessen op verplaatsing: een begripsbepaling

2.1. Leerlingenstages

Dit is een vorm van opleiding, buiten een vestigingsplaats van de school, in een reële arbeidsomgeving bij een werkgever, onder gezag van een werkgever, onder gelijkaardige omstandigheden als reguliere werknemers van die werkgever, waarbij effectieve arbeid verricht wordt, met de bedoeling beroepservaring op te doen. De leerlingenstage kan al dan niet in groep. Leerlingenstages kunnen zowel georganiseerd worden onder de vorm van alternerende stages als van blokstages.

2.2. Observatieactiviteiten

Leerlingen volgen, al dan niet in groep, het bedrijfsgebeuren zonder effectief aan de bedrijfsactiviteiten deel te nemen. Voorbeelden zijn een bedrijfsbezoek of een observatie in een kleuterklas. Hierbij verrichten de leerlingen dus geen arbeid.

2.3. Praktijklessen op verplaatsing

Onderwijsinstellingen maken gebruik van de lokalen, apparatuur, materialen en eventueel de instructeurs van een andere opleidingsinstelling (maar geen onderwijsinstelling) of van een bedrijf om praktijklessen te geven. De leerlingen verrichten arbeid maar ze gaan niet in gelijkaardige omstandigheden aan de slag als de werknemers ter plaatse. Ze werken bijvoorbeeld aan een productielijn onder toezicht van de leraar, onder een trager tempo, ... Er is bij deze werkwijze geen interferentie met de werknemers ter plaatse, tenzij met de instructeur.

Verder is er ook nog lesbijwoning in een andere school

zie <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14309#10>

2.4. Andere vormen

Indien u als school een werkvorm uitwerkte die niet onmiddellijk past in één van bovenstaande typemodellen, kan u de concrete casus – vooraleer deze met leerlingen uit te voeren – voorleggen aan de begeleidingscommissie preventie en bescherming in het Vlaams onderwijs.

3. Reglementering

3.1. Onderwijsreglementering

3.1.1. Onderwijsreglementering voor leerlingenstages

Stagevolume, -spreiding en –inplanning

Zie <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14927#3-1-1>

Een stage is vastgelegd op ten minste negen halve dagen. Daarnaast heeft de decreetgever de Vlaamse Regering gemachtigd om de verplichting in te voeren van een stage ten belope van minimaal 18 halve dagen per schooljaar, alternerend of in blok, en dat in volgende structuuronderdelen:

- o alle structuuronderdelen van zowel het eerste als het tweede leerjaar van de derde graad TSO, ongeacht het doorstroom- of arbeidsmarktgericht karakter van het structuuronderdeel in kwestie; de structuuronderdelen van het derde leerjaar van de derde graad, ingericht als Se-n-Se, vallen buiten deze maatregel;
- o alle structuuronderdelen van zowel het eerste, het tweede als het derde leerjaar van de derde graad BSO; alle specialisatiejaren en het naamloos leerjaar BSO vallen dus ook onder deze maatregel.

Dit is de lijst met structuuronderdelen voor schooljaar 2014-2015 en 2015-2016.

In geval de school geen of onvoldoende stageplaatsen vindt, zal de school, desgevraagd, ten aanzien van de onderwijsinspectie moeten kunnen aantonen dat het niet of ontoereikend vinden van stageplaatsen het gevolg is van factoren buiten haar wil om.

Er staat geen beperking op de stageomvang, het blijft wel de absolute voorwaarde dat het goedgekeurde leerplan volledig dient afgewerkt te worden.

Ook op de spreiding van de stage staan geen voorschriften. De stage kan zowel alternerend worden opgezet als in blok. Voor zover een alternerende stage tijdens de schooluren plaatsvindt, moet ze een halve of – bij voorkeur – een volledige dag omvatten. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden, dat de combinatie van een halve lesdag met een halve dag stage tijdens de schooluren, slechts verantwoord is indien de verplaatsing school/stageplaats niet tijdrovend is, zodat het normale verloop van de lessen en de stage niet in het gedrang komt.

Ongeacht de vorm van leerlingenstage waarvoor wordt gekozen, moeten de leerlingen van eenzelfde leerlingengroep hun stage binnen dezelfde periode lopen, tenzij bij overmacht of tenzij eenzelfde lessenreeks beurtelings voor de op dat ogenblik stagelopende leerlingen wordt hernomen.

De school kan, in hoofde van een individuele leerling, al dan niet beslissen tot een inhaalstage indien deze leerling omwille van ziekte of een andere reden de stage niet op het voorziene tijdstip heeft kunnen verrichten. Hierbij dient rekening gehouden met de toegelaten stageperiodes. Zo een leerling op het einde van het jaar het vooropgesteld stagevolume nog niet heeft bereikt, dan wordt hetzij onmiddellijk een eindbeslissing over het al dan niet geslaagd zijn genomen, hetzij een eindbeslissing uitgesteld teneinde aanvullende evaluatiegegevens te verzamelen op grond van inhaalstage.

Leerlingenstages zijn toegestaan tijdens vakantie- of verlofperiodes. Indien zomerstages worden opgelegd, dan is de school steeds verplicht aan elke betrokken leerling-stagiair tijdens de maanden juni/juli/augustus ten minste vier aaneensluitende weken vakantie toe te kennen.

Leerlingenstages mogen ingericht worden vanaf de tweede graad van het secundair onderwijs, voor zover de leerling-stagiair de leeftijd van 15 jaar heeft bereikt én niet meer voltijds leerplichtig is.

Alle leerlingen van het structuuronderdeel waarin leerlingenstages zijn voorzien, moeten zonder onderscheid tot de stage worden toegelaten.

Stagegever

De stagegever kan een organisatie zijn uit zowel de profitsector als de non-profitsector. Het moet wel gaan om een organisatie die de sociale bijdrage voor zelfstandige arbeid voor ten minste één persoon betaalt of ten minste één werknemer tewerkstelt waarvoor werkgeversbijdrage in de rijks sociale zekerheid wordt betaald.

Een school voor secundair onderwijs kan niet fungeren als stagegever voor leerlingen van een andere school voor secundair onderwijs, maar desgevallend wel als stageplaats. Een uitzondering hierop zijn de scholen voor buitengewoon secundair onderwijs OV1, OV2 en OV3, waar wel stage kan worden gelopen. Elke vorm van belangenvermenging moet worden vermeden. Vandaar dat de onderwijsreglementering stages verbiedt:

- In organisaties uitgebaat of beheerd door een persoon die tevens lid is van het bestuurs- of onderwijzend personeel van de school van de leerling-stagiair;
- Ten huize van leden van het bestuurs- of onderwijzend personeel van de school van de leerling-stagiair, van hun partners of van hun bloed- en aanverwanten tot en met de tweede graad;
- In een organisatie uitgebaat of beheerd door de wettige vertegenwoordigers van de leerling-stagiair of door bloed- of aanverwanten van de leerling-stagiair tot en met de tweede graad. Uitzondering hierop zijn studierichtingen binnen het studiegebied land- en tuinbouw en de studierichtingen vrachtwagenchauffeur en bijzonder transport, omwille van de specificiteit van de sector.

Leerlingenstage-overeenkomst

Een leerlingenstage wordt gebaseerd op een leerlingenstage-overeenkomst. De stage kan niet gebaseerd zijn op een gewone arbeidsovereenkomst of een overeenkomst voor tewerkstelling voor studenten (met uitzondering voor leerlingen in een Se-n-Se TSO of Se-n-Se KSO).

De leerlingenstage-overeenkomst wordt gesloten tussen drie partijen: de leerling-stagiair, de onderwijsinstelling en de stagegever. Deze overeenkomst kan slechts betrekking hebben op één leerling in één schooljaar. In het geval een groot aantal leerlingen aan eenzelfde stagegever worden toegewezen, is het toegelaten om als school één overeenkomst te sluiten met deze stagegever waarop alle betrokken leerlingen met hun overeenkomstige gegevens worden vermeld. Tussen de school en elke leerling wordt daarnaast een individuele overeenkomst afgesloten, waarin naar de ene overeenkomst tussen de school en de stagegever wordt verwezen. Beide luiken vormen dan de "globale" overeenkomst.

Nog een andere optie is om te werken met één tripartite-overeenkomst maar waarbij de leerlingen ieder afzonderlijk tekenen in een gepersonaliseerde bijlage.

Iedere leerlingenstage overeenkomst bevat volgende onderdelen:

- het ondernemingsnummer van de betrokken onderneming in de Kruispuntbank van Ondernemingen. Na het ondernemingsnummer wordt vermeld: "eenmanszaak" of "vennootschap"; bij stage in het buitenland wordt geen ondernemingsnummer vermeld;
- het nummer van het paritair comité van de betrokken onderneming, indien mogelijk het RSZ-werkgeverskengetal of, bij ontstentenis van dit nummer of kengetal, de NACE-code. Deze nummers of codes moeten door de onderneming aan de school worden meegedeeld. Bij stage in het buitenland (EU) wordt de NACE-code vermeld, bij stage in het buitenland (niet-EU) wordt geen nummer, kengetal of code vermeld;
- de stageperiode(s), met specificering van dag(en)/maand(en) + dagelijks begin- en einduur; desgevallend wordt vermeld welke periodes plaatsvinden binnen de bezoldigde arbeidstijd;
- de stagebegeleider en de stagementor;
- (in voorkomend geval) een raming van de kosten ten laste van de leerling-stagiair, m.i.v. een beschrijving van de kostenposten;
- de vermelding dat de stagegever het gezondheidstoezicht toevertrouwt aan de externe preventiedienst van de school of er zelf voor instaat en bekostigt, naargelang van het geval;
- de vermelding dat de stagegever een werkpostfiche ter beschikking stelt van de leerling-stagiair en de school;
- de geplande lijst van stageactiviteiten, die gezamenlijk wordt opgesteld door de stagebegeleider en de stagementor en die moet rekening houden zowel met de genoten schoolse opleiding en vorming als met de fysieke en psychische maturiteit van de leerling;
- een bijlage bevattende de resultaten van de risicoanalyse.

Stagebegeleider

De stagebegeleider is een leraar die de begeleiding van de leerling-stagiairs als opdracht toegewezen kreeg. In die zin is de stagebegeleider, ongeacht het feit of hij aan de betrokken leerling ook klassikaal onderricht verstrekt, automatisch stemgerechtigd lid van de klassenraad. De evaluatie van de leerlingenstage gebeurt in constructief overleg met de stagementor, maar de eindverantwoordelijkheid voor de stagebeoordeling ligt bij de stagebegeleider. Een degelijke stage vereist een adequate stagebegeleiding door de school op de stageplaats (dus niet op afstand).

Het feit dat in de meeste gevallen de stagebegeleider slechts op gespreide momenten op de stageplaats aanwezig zal zijn, ontslaat de school niet van de verplichting dat in het tijdsbestek dat de leerling-stagiair op de stageplaats aanwezig is, respectievelijk dat hij zich – op normale wijze – verplaatst tussen deze stageplaats en zijn woon- of verblijfplaats, steeds een verantwoordelijke van de school bereikbaar moet zijn!

Administratie

Alle administratieve documenten met betrekking tot stages die een school aanlegt, moeten ter beschikking liggen van inspectie en verificatie.

Onbezoldigd karakter

De relatie tussen school en stagegever kan op geen enkele wijze op financiële afspraken worden gebaseerd. Ook de leerlingenstage zelf wordt niet bezoldigd. Zogenaamde "vrijgevheden" van de stagegever ten aanzien van de leerling-stagiair kunnen uitsluitend gebeuren onder dezelfde voorwaarden als die waaronder vrijgevheden plaatsvinden ten aanzien van de gewone werknemers. Onkosten die voortvloeien uit de stage mogen wel worden vergoed. Indien de leerling-stagiair deze kosten echter zelf moet dragen, dan dient dit in de leerlingenstage overeenkomst te worden bepaald; de school zal er alsdan over waken, onder meer door de keuze van de stageplaats, dat deze kosten beheersbaar blijven.

Onkosten

Alle onkosten die het gevolg zijn van stagebegeleiding, vallen ten laste van het schoolbestuur.

- Hierbij wordt vooral gedacht enerzijds aan telecom- en briefwisselingskosten en anderzijds aan vervoerskosten.
- Personeelsleden die in opdracht van het schoolbestuur verplaatsingen met hun eigen wagen, moto of bromfiets maken, hebben recht op een vergoeding per kilometer. Het schoolbestuur kan dit bedrag met maximum 10 % verminderen, op voorwaarde dat ze daarnaast een omniumverzekering heeft afgesloten voor dienstverplaatsingen.
- Personeelsleden die in opdracht van het schoolbestuur verplaatsingen maken met het openbaar vervoer genieten, bij de inlevering van het vervoerbewijs, de volledige betaling van de erop vermelde

bedragen. De verplaatsingen per trein worden terugbetaald aan het tarief van een standaardbiljet tweede klas.

- De fietsvergoeding bedraagt 0,21 euro per kilometer.
- Deze bepalingen gelden niet als het schoolbestuur een gunstiger systeem van kilometervergoeding voor dienstverplaatsingen hanteert.

Lessentabel

Op de lessentabel van een school wordt een leerlingenstage aangeduid door een vakbenaming, voorafgegaan door het woord "stage".

3.1.2. Onderwijsreglementering voor observatieactiviteiten

Extramuros-activiteit

Voor de onderwijsreglementering zijn observatieactiviteiten te beschouwen als een extramuros-activiteit. Uitgangspunt is dat alle leerlingen aan de activiteit deelnemen. Het schoolbestuur zal erover waken dat, indien het dit nodig acht, de leerlingen worden begeleid door een personeelslid van de school. Deze begeleiding is afhankelijk van de omgeving, aard van de activiteit en leeftijd van de doelgroep. De activiteit dient aangepast te worden aan het profiel van de leerlingen en heeft een onderwijzende en opvoedende meerwaarde.

Onbezoldigd karakter

Aan leerlingen die observatieactiviteiten uitvoeren, wordt geen vergoeding gegeven.

Overeenkomst

Het is aangeraden tussen school en bedrijf schriftelijk een aantal afspraken te maken, ook al is dit niet verplicht: bv. over het tijdstip waarop de observatieactiviteit plaatsvindt, de begeleiding vanuit school en bedrijf, de na te leven afspraken, de toepassing van eventuele veiligheidsmaatregelen, etc.

Onderwijsreglementering voor sociaal-maatschappelijke training:

zie <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14927#3-1-2>

3.1.3. Onderwijsreglementering voor praktijklessen op verplaatsing

Extramuros activiteit

Voor de onderwijsregelgeving worden praktijklessen op verplaatsing beschouwd als een extramuros-activiteit. Indien u twijfelt of een activiteit die u wil organiseren onder de noemer stage valt of niet, kan u deze vraag steeds voorleggen aan de begeleidingscommissie preventie en bescherming in het Vlaams onderwijs.

Overeenkomst

Onderwijsinstellingen wordt aangeraden om ook voor dergelijke praktijklessen met de betrokken organisatie een overeenkomst te sluiten, ook al is dit niet verplicht.

Onbezoldigd karakter

Aan leerlingen die praktijklessen bijwonen, wordt geen vergoeding gegeven.

Organisatie

Praktijklessen op verplaatsing worden steeds in een opleidingsinstelling die geen school is of in een bedrijf georganiseerd. Wat de begeleiding vanuit de school betreft, zijn er drie mogelijke situaties:

- de leerlingen worden begeleid door een leraar van de school, aangeduid door de school en rekening houdend met de op locatie onderwezen leerstof;
- de leerlingen worden begeleid door een personeelslid van de school, aangeduid door de school louter vanuit het begeleidingsaspect;
- uitzonderlijk, de leerlingen worden niet begeleid door de school. Let wel, leerlingen blijven in essentie steeds toevertrouwd aan de school.

Indien praktijklessen niet doorgaan in de eigen maar in een andere school, dan spreekt men niet van praktijklessen op verplaatsing. Er zijn wel procedurele gevolgen voor. In het geval de leraar van de eigen school de praktijkles geeft, dan wordt de locatie van die andere school als een vestigingsplaats van de eigen school beschouwd en is er een melding van ingebruikname van een nieuwe vestigingsplaats. In het geval de leraar van de ontvangende secundaire school de lessen geeft, dan valt de praktijkles onder "lesbijwoning in een andere school".

3.2. Welzijnswetgeving

3.2.1. Welzijnswetgeving voor leerlingenstages

KB betreffende de bescherming van stagiairs

De stagegever (de aanbieder van de werkplek) zal een risicoanalyse moeten maken van de werkposten en het resultaat hiervan moeten aanleveren aan de school. Op basis hiervan dienen preventiemaatregelen te worden genomen. Zo zal in het bijzonder moeten worden nagegaan of gezondheidstoezicht hetzij overbodig is, hetzij passend of specifiek toezicht nodig is. Bovendien moet gemeld worden of en zo ja welke verplichte inentingen moeten gebeuren. Tot slot zal het resultaat moeten vermelden welke andere preventiemaatregelen moeten worden genomen en of er onmiddellijke preventiemaatregelen moeten worden getroffen die verband houden met de moederschapsbescherming.

De stagegever zal, vooraleer leerling-stagiairs aan het werk te stellen op een werkpost waarvoor een type van gezondheidstoezicht noodzakelijk is aan de leerlingen én aan de onderwijsinstelling een werkpostfiche moeten bezorgen.

Een voorafgaande gezondheidsbeoordeling is overbodig wanneer de leerling-stagiair jonger is dan 18 jaar én uit de risicoanalyse blijkt dat gezondheidstoezicht overbodig is of wanneer het gaat om een activiteit die er hoofdzakelijk in bestaat beeldschermwerk te verrichten. Een vrijstelling van gezondheidstoezicht voor de bovenstaande gevallen is enkel mogelijk indien de stagiair beschikt over een attest waaruit blijkt dat hij/zij minder dan 5 jaar geleden werd onderworpen aan medisch schooltoezicht.

Wanneer er wel een gezondheidstoezicht nodig is, onderscheiden we twee vormen: een passend gezondheidstoezicht en een specifiek gezondheidstoezicht. Het passend gezondheidstoezicht is het toezicht dat ook wordt uitgeoefend op gewone werknemers voor zover die analoge arbeidsprestaties verrichten. Het specifiek gezondheidstoezicht is het toezicht indien de leerling-stagiair zich in één van de drie volgende gevallen bevindt:

- jonger dan 18 jaar;
- stage tussen 20 uur 's avonds en 6 uur 's ochtends, zijnde nachtarbeid;
- prestaties die een verhoogd risico inhouden en waarvoor er normaliter een verbod tot tewerkstelling geldt, zoals het werken met bepaalde gevaarlijke machines of producten.

Van belang is dat de eerste stagegever (de eerste plaats waar leerlingen stage doen) ervoor zorgt dat de leerling-stagiair waarop een type van gezondheidstoezicht vereist is, de voorafgaande gezondheidsbeoordeling ondergaat. Bij elke volgende stageplaats wordt deze gezondheidsbeoordeling enkel herhaald indien de leerling-stagiair wordt blootgesteld aan een nieuw risico waarvoor nog geen gezondheidsbeoordeling gebeurde.

Welzijnsbepalingen voor stagebegeleiders

Het schoolbestuur blijft verantwoordelijk om de welzijnsverplichtingen na te leven voor wat betreft haar eigen personeelsleden. Het is daarom van belang niet actief te participeren aan het arbeidsproces op de stageplaats.

Bijkomende voorschriften

Per sector gelden specifieke bepalingen inzake welzijns- en arbeidswetgeving. Gelieve hiervoor contact op te nemen met een sectorverantwoordelijke (sociale partners, vormingsfonds, ...).

Buitenlandse leerlingenstages

Leerlingenstage is ook toegelaten in het buitenland. In dat geval dient men rekening te houden met het gegeven dat de regelgeving rond arbeids- en welzijnsaspecten in het buitenland anders kan zijn dan in België. Hoewel de welzijnswetgeving van het buitenland van toepassing is, kan hier contractueel van afgeweken worden in de leerlingenstage-overeenkomst. Dit is wenselijk indien de buitenlandse welzijnswetgeving minder bescherming biedt dan de Belgische wetgeving.

Verboden arbeid

Het is verboden jongeren arbeid te laten verrichten welke:

- jongeren objectief gezien (lichamelijk of psychisch) niet aankunnen;
- waardoor jongeren worden blootgesteld aan giftige of carcinogene stoffen;
- blootstelling inhoudt aan ioniserende straling;
- risicofactoren inhoudt voor ongevallen waarvan men vermoedt dat jongeren die niet beseffen of niet kunnen voorkomen;
- jongeren kunnen blootstellen aan extreme koude, hitte, lawaai, trillingen.

Gevaarlijke werkzaamheden zijn verboden voor leerling-stagiairs.

Opdat leerling-stagiairs toch gevaarlijk werk kunnen verrichten, moet aan elk van de volgende voorwaarden worden voldaan:

- Het moet gaan om arbeid, betrokkenheid of aanwezigheid die onontbeerlijk is voor de beroepsopleiding van de leerling-stagiairs.
- De stagegever moet zich ervan vergewissen dat de in toepassing van het KB getroffen preventiemaatregelen effectief zijn. Dit moet door een lid van de hiërarchische lijn gecontroleerd worden. Die persoon wordt aangewezen door de stagegever.
- De stagegever moet erop toezien dat de arbeid wordt uitgevoerd in het bijzijn van een ervaren werknemer.

3.2.2. Welzijnswetgeving voor observatieactiviteiten

Leerlingen die deelnemen aan observatieactiviteiten verrichten geen arbeid en zijn bijgevolg in beginsel niet rechtstreeks onderworpen aan de welzijnswetgeving. Indien de observatieactiviteiten plaatsvinden bij een bedrijf blijft dat bedrijf echter wel onderworpen aan de welzijnswetgeving voor zijn eigen werknemers. De leerlingen en de begeleidende leraren moeten in hun hoedanigheid van bezoeker daarom de instructies volgen van de verantwoordelijke van het bedrijf en het bezoekersreglement naleven

3.2.3. Welzijnswetgeving voor praktijkles op verplaatsing

Indien u praktijklessen op verplaatsing organiseert, is het belangrijk om weten dat de leerlingen die een vorm van arbeid verrichten in de school gelijk gesteld worden met werknemers en dat derhalve de welzijnswetgeving van toepassing is. De school zal bijgevolg over een risicoanalyse moeten beschikken. Hoewel een praktijkles op verplaatsing in een andere locatie wordt gegeven, is de school verantwoordelijk voor het geven van deze les. Het is de onderwijsinstelling die ervoor verantwoordelijk is dat preventiemaatregelen worden genomen, zoals bv. de verplichting voor de leerlingen om persoonlijke beschermingsmiddelen te dragen. Er is nog geen wettelijke regeling die bepaalt wie de kostprijs van de persoonlijke beschermingsmiddelen moet dragen. In de praktijk worden de persoonlijke beschermingsmiddelen die ook op school worden gebruikt, gedeeltelijk of volledig door de school en/of de leerlingen gefinancierd. Wat betreft het ter beschikking stellen van werkkledij geldt, net als voor het ter beschikking stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen, dat de school verantwoordelijk is voor het ter beschikking stellen en het dragen van de werkkledij.

3.3. Arbeidswetgeving

3.3.1. Arbeidswetgeving voor leerlingenstages

Arbeidsduur

De arbeidsduur van leerling-stagiairs mag niet meer bedragen dan 8 uren (van 60 minuten) per dag en 38 uren per week. Voor het berekenen van de totale arbeidsduur per week, wordt de tijd die aan het volgen van lessen wordt gependend, meegeteld. Indien m.a.w. leerlingen 4 dagen les volgen in de school en 1 dag op leerlingenstage gaan, wordt de tijd van de vier 'schooldagen' samengeteld met de dag leerlingenstage voor wat betreft de berekening van de maxima. Let er wel op dat het hier gaat om uren van 60 minuten, terwijl lessen maar 50 minuten duren.

Rusttijden

1/ Bij leerlingenstages mogen leerling-stagiairs die jonger zijn dan 18 jaar niet meer dan 4½ uren ononderbroken arbeid verrichten:

- wanneer de arbeidstijd meer dan 4½ uren bedraagt, hebben zij recht op een half uur rust;
- wanneer de arbeidstijd meer dan zes uren bedraagt, duurt de rusttijd een uur, waarvan een half uur ineens moet worden genomen.

De rusttijd tussen twee "dagen" in, moet minstens 12 opeenvolgende uren bedragen. Op deze regel zijn geen afwijkingen mogelijk. Hij geldt ook wanneer leerling-stagiairs de ene dag aan leerlingenstage doen en de andere dag op school aanwezig moeten zijn. Ook hier moet een minimumrustperiode voorzien worden van 12 opeenvolgende uren.

Aan deze leerling-stagiairs moet, buiten de zondagsrust, een bijkomende rustdag worden toegekend, onmiddellijk volgend op of voorafgaand aan een.

2/ Voor meerderjarige leerling-stagiairs gelden de rusttijden van de reguliere werknemers conform de Arbeidswet van 16 maart 1971.

Arbeid op zon- en feestdagen

In de regel mogen leerling-stagiairs geen arbeid verrichten op zondag of op de tien wettelijke feestdagen.

Hierop bestaan evenwel afwijkingen:

- Meerderjarige leerling-stagiairs mogen op die dagen toch leerlingenstage lopen in die gevallen en onder die omstandigheden dat dat kan voor reguliere werknemers.
- Minderjarige leerling-stagiairs mogen op die dagen toch leerlingenstage lopen in die opleidingen en onder die voorwaarden die [hier](#) zijn opgenomen.

Zelfs in het geval van een afwijking, mogen minderjarige leerling-stagiairs geenszins meer dan één zondag op twee arbeid verrichten, behalve met voorafgaande toelating van de bevoegde inspecteur van de Algemene Directie Toezicht op de Sociale Wetten. Alle leerling-stagiairs hebben, in het geval van arbeid op zondagen, bijkomende rustdagen of feestdagen, recht op inhaalrust, onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde duur als de volwassen werknemers. In het geval van arbeid op een zondag of op een bijkomende rustdag, zal de minderjarige leerling-stagiair niet altijd twee opeenvolgende rustdagen toegekend krijgen, maar dikwijls twee niet-opeenvolgende. Hij/zij zal wel inhaalrust moeten krijgen die niet minder mag bedragen dan 36 opeenvolgende uren (d.w.z. dat één van die rustdagen een werkonderbreking van ten minste 36 opeenvolgende uren moet meebrengen). De inhaalrust kan uiteraard niet worden aangerekend op de bijkomende rustdagen die hen moeten worden toegekend.

Nachtarbeid

Nachtarbeid is voor leerling-stagiairs in beginsel verboden. Zij mogen niet werken tussen 20 uur en 6 uur.

Hierop bestaan evenwel uitzonderingen:

- meerderjarige leerling-stagiairs mogen wel nachtarbeid verrichten, indien deze afwijking voorzien is voor reguliere werknemers;
- minderjarige leerling-stagiairs mogen wel nachtarbeid verrichten in die opleidingen en onder die voorwaarden die [hier](#) zijn opgenomen.
- voor minderjarige leerling-stagiairs ouder dan 16 jaar wordt het verbod op nachtarbeid ingekort tot hetzij 22 u tot 6 u, hetzij 23 u tot 7 u, als het arbeid in ploegen betreft of wanneer de arbeid wegens de aard der werken niet mag onderbroken worden.

Arbeidsreglement

Het arbeidsreglement van de stagegever geldt ook voor leerlingen die leerlingenstage doen, doch enkel voor zover het gaat om bepalingen die voor hen relevant zijn. Bij het onthaal van de leerling-stagiairs in de onderneming zal de stagegever hen kennis laten nemen van het arbeidsreglement.

De leerling-stagiairs volgen de aanwezigheidsregistratie zoals voorzien in het arbeidsreglement.

Sociale documenten

De stagegever is niet verplicht om een Dimona-aangifte te doen bij:

- de leerlingenstage die bij een stagegever wordt gedaan en waarvan de overheid via regelgeving de minimumduur expliciet heeft vastgelegd in het kader van een opleiding die leidt tot het afleveren van een diploma, een certificaat of een bekwaamheidsattest.
- de leerlingenstage die bij een stagegever in het kader van een opleiding wordt gedaan, waarvan de duur niet expliciet is vastgelegd door de overheid en voor zover de totale duur van de arbeidsprestaties de 60 dagen binnen het schooljaar of academiejaar bij eenzelfde stagegever niet overschrijdt.

De stagegever moet ook geen individuele rekening voor leerling-stagiairs opmaken, gezien géén loon mag worden uitgekeerd. Het verdient wel aanbeveling om een kopie van de leerlingenstage overeenkomst bij te hebben op de plaats van tewerkstelling. Dit vergemakkelijkt dan het werk van de sociaal inspecteurs en er hoeft dan ook geen controle in de school door te gaan.

Collectieve arbeidsovereenkomsten en paritaire comités

In beginsel is de wetgeving inzake collectieve arbeidsovereenkomsten en paritaire comités ook op leerling-stagiairs van toepassing. De toepasselijkheid van een collectieve arbeidsovereenkomst zelf hangt evenwel af van het toepassingsgebied van de betrokken overeenkomst en de daarin geregelde materie(s) en dient bijgevolg van geval tot geval bekeken te worden.

3.3.2. Arbeidswetgeving voor observatieactiviteiten

Vermits leerlingen bij observatieactiviteiten niet deelnemen aan de bedrijfsactiviteiten, nemen ze het statuut van "bezoeker" aan en is de arbeidswetgeving niet op hen van toepassing.

3.3.3. Arbeidswetgeving voor praktijkles op verplaatsing

Bij praktijklessen op verplaatsing leveren leerlingen arbeid onder gezag van de onderwijsinstelling. Dit betekent dat een aantal aspecten van de arbeidswetgeving van toepassing zijn. Voor de arbeidswetgeving zijn de leerlingen te beschouwen als gelijkgestelde werknemers van de onderwijsinstelling, maar gelden wel de bepalingen voor wat betreft de lesspreiding.

3.4. Aansprakelijkheden

3.4.1. Aansprakelijkheden voor leerlingenstage

3.4.1.1. Aansprakelijkheid voor schade die door de leerling-stagiair veroorzaakt wordt

3.4.1.1.1. Aansprakelijkheid van de stagegever en de leerling-stagiair

De aansprakelijkheid van de leerling-stagiair wordt gelijkgesteld aan deze van een gewone werknemer.

De werkgever is aansprakelijk voor de fouten van zijn werknemers, en zal als stagegever van de leerling-stagiair daarom ook instaan voor de schade die de leerling-stagiair veroorzaakt door zijn lichte, eerder toevallig voorkomende fout. Deze aansprakelijkheid is onweerlegbaar. Bij opzet, zware fout en veel voorkomende lichte fout kan de stagegever echter op zijn beurt de schade verhalen op de leerling-stagiair door het instellen van een zogenaamde regresvordering. **Deze aansprakelijkheidsregeling kan niet contractueel gewijzigd worden.** De ouders van de leerling-stagiair kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor de fouten van hun kind en dit ongeacht zijn leeftijd.

3.4.1.1.2. Aansprakelijkheid van de stagementor

De stagementor draagt tijdens de leerlingenstage de onderwijzersaansprakelijkheid voor de leerling-stagiair. Deze aansprakelijkheid is weerlegbaar en vervalt indien de stagementor aantoonbaar dat hij/zij de daad die de schade veroorzaakte, niet kon beletten. De stagementor moet meer bepaald aantonen dat hij/zij een toereikend toezicht uitoefende. De stagegever is als aansteller van de stagementor (werknemer/aangestelde) op zijn/haar beurt burgerlijk aansprakelijk voor schade die het gevolg is van een fout van de stagementor. Deze aansprakelijkheid is onweerlegbaar.

3.4.1.1.3. Aansprakelijkheid van het schoolbestuur en de stagebegeleider

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de aansprakelijkheid van het schoolbestuur en de stagebegeleider voor de fouten gemaakt door de leerling-stagiair en voor de fouten gemaakt door de stagebegeleider zelf. Het schoolbestuur en de stagebegeleider kunnen doorgaans niet aansprakelijk gesteld worden voor schade die door de leerling-stagiair aan derden of aan de stagegever berokkend wordt. De stagementor oefent tijdens de leerlingenstage immers het toezicht uit op de leerling-stagiair en verleent de instructies.

In het kader van het bevorderen van het leerproces en het minimaliseren van risico's kan het echter een meerwaarde zijn dat de stagebegeleider tijdens zijn/haar periodieke bezoeken bepaalde handelingen demonstreert, voor zover deze opgenomen zijn in de werkpostfiche van de leerling. De stagebegeleider is hier niet toe verplicht. De stagebegeleider is alleen verplicht om actief tussen te komen indien dit noodzakelijk is om schade ten gevolge van een gevaarlijke, acute situatie te voorkomen of te beperken. Indien de stagebegeleider handelingen demonstreert neemt hij/zij op dat moment de onderwijzersopdracht van de stagementor mee op. De stagebegeleider en het schoolbestuur nemen bijgevolg ook hun onderwijzersaansprakelijkheid, respectievelijk aanstellersaansprakelijkheid (= aansprakelijkheid van werkgever voor zijn/haar personeel) op voor schade die de leerling-stagiair berokkent. Er kan dan een met de stagementor gedeelde aansprakelijkheid ontstaan.

Aangezien het demonstreren van handelingen die opgenomen zijn in de werkpostfiche of leerlingenstage overeenkomst van de leerling-stagiair behoort tot de rol van de stagebegeleider zijn deze handelingen verzekerd via de schoolpolis.

Dit geldt uiteraard niet voor het uitvoeren van handelingen die enkel de functie hebben om het werk van de werknemers op de stageplaats te helpen verlichten.

3.4.1.2. Lichamelijk letsel van de leerling-stagiair

Het schoolbestuur is wettelijk verplicht om een arbeidsongevallenverzekering af te sluiten voor zijn leerlingen-stagiairs. De kosten van een lichamelijk letsel van de leerling-stagiair op de stageplaats worden vergoed door de arbeidsongevallenverzekering. De kosten van een lichamelijk letsel van de leerling-stagiair op weg naar of van de stageplaats worden niet vergoed door de arbeidsongevallenverzekering, maar wel door de schoolpolis. Desgevallend moet de schoolpolis worden uitgebreid. Tijdelijke arbeidsongeschiktheid van de leerling-stagiair wordt niet vergoed. Definitieve arbeidsongeschiktheid wordt daarentegen wel vergoed.

3.4.2. Aansprakelijkheden voor observatieactiviteiten

De leerlingen en de begeleidende leraar moeten als bezoeker de instructies van de verantwoordelijke van het bezochte bedrijf nauwgezet volgen.

Het bedrijf waar de observatieactiviteiten plaatsvinden, is aansprakelijk voor eventuele schade die veroorzaakt wordt door haar infrastructuur of door zaken die aan de bezoekende leerlingen of leraren worden ter beschikking gesteld. De leerlingen en de leraren wordt ten stelligste ontraden om tijdens een bedrijfsbezoek enige vorm van arbeid te verrichten. Indien ze dat wel zouden doen, is het bedrijfsbezoek niet langer een observatieactiviteit maar wel een leerlingenstage of praktijkles op verplaatsing.

3.4.3. Aansprakelijkheid voor praktijkles op verplaatsing

Samengevat zijn specifiek naar toezicht op de leerlingen toe, vier mogelijke situaties te onderscheiden:

- Enkel een instructeur is aanwezig; er is geen personeelslid van de school aanwezig: Het toezicht op de leerlingen en op het gebruik van de apparatuur berust bij de instructeur, die de aansprakelijkheid draagt.
- Enkel een personeelslid van de school is aanwezig: Het toezicht op de leerlingen en op het correcte gebruik van de apparatuur berust bij het personeelslid van de school, dat de aansprakelijkheid draagt.
- Een instructeur en een personeelslid van de school zijn aanwezig, en het personeelslid van de school geeft geen instructie: in elk geval ziet het personeelslid toe op orde en discipline van de leerlingen, maar het toezicht op het correcte gebruik van de machines ligt bij de instructeur.
- Een instructeur en een personeelslid van de school zijn aanwezig en het personeelslid van de school geeft wel instructie: afhankelijk van de concrete omstandigheden kan het personeelslid, eventueel samen met de instructeur, aansprakelijk zijn voor eventuele fouten.

Meer info: <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14891>